

Як свідчать результати дослідження читають для власного задоволення діти у батьків-читачів, а у батьків, які не читають, діти здебільшого читають з примусу (завдання з школи, примушують батьки).

Щодо уподобань формату читання, то 80% читають саме друковану літературу, 20% читають також й електронні книжки, а 10% ще й слухають аудіокнижки. Щодо уподобань жанру, то перевагу надають фантастиці, фентезі (39%). Також позитивним є той факт, що діти почали частіше брати книжки в бібліотеці. Також досліджено статево-вікову структуру читачів дитячого і підліткового віку, найбільше читають дівчатка у віці 6-9 років [2].

Сучасні дитячі бібліотеки по суті є багатофункціональним центром інтенсивного соціокультурного розвитку. У «конкурентній боротьбі» за читача, дитячі бібліотеки намагаються оперативної та гнучко реагувати на запити користувачів: впровадження персонального підходу до читача (пропонування читачу різних форматів інформаційних ресурсів), консолідація зусиль з партнерами щодо підтримки і розвитку культури читання дітей, підвищення суспільної репутації бібліотеки та її послуг.

Джерела та література

1. Кобзаренко А. Дитячі бібліотеки як культурно-інформаційні центри у процесі формування особистості дитини. *Світ дитячих бібліотек*. 2012. № 4-5. С. 7-12. URL: https://chl.kiev.ua/svit_pdf/SDB-2012-4-5.pdf (дата звернення: 28.03.2026).

2. Кричковська Г. Скільки і що читають діти: дослідження від Українського інституту книги. URL: <https://osvitoria.media/news/skilky-i-shho-chytayut-dity-doslidzhennya-vid-instytutu-ukrayinskoji-knygy/> (дата звернення: 27.03.2026).

3. Ліпай О. Сучасні тенденції інформаційно-бібліотечного обслуговування дітей. *Світ дитячих бібліотек*. 2012. № 4-5. С. 21-23. URL: https://chl.kiev.ua/svit_pdf/SDB-2012-4-5.pdf (дата звернення: 22.03.2026).

УДК 027.021 (477)

Гумен Ю., канд. істор. наук, доц.; Музичка В.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБРОБКИ ДАНИХ У ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Здійснено аналіз сучасного стану та перспектив розвитку наукових бібліотек України. Звертається увага на кризову ситуацію розвитку наукових бібліотек протягом останнього десятиріччя, що обумовлено тривалою пандемією та вторгненням РФ на територію України. Водночас зазначені кризові явища простимулювали активне застосування в бібліотечній справі цифрових технологій, які дозволяють зберегти історико-культурну спадщину, сформувати зручні для користувачів та дослідників сервіси.

Ключові слова: наукові бібліотеки, історико-культурна спадщина, цифрові ресурси, дослідницькі платформи

Humen Yu., Ph.D. (Hist.), Assoc. Prof.; Muzychka V.

Ternopil Ivan Pulyuj National Technical University, Ternopil, Ukraine

DIGITAL DATA PROCESSING TECHNOLOGIES IN THE ACTIVITIES OF SCIENTIFIC LIBRARIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

Abstract. An analysis of the current state and prospects for the development of scientific libraries of Ukraine was carried out. Attention is drawn to the crisis situation of the development of scientific libraries during the last decade, which is due to the long-term pandemic and the invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine. At the same time, the mentioned crisis phenomena stimulated the active use of digital technologies in librarianship, which allow

preserving the historical and cultural heritage, forming services convenient for users and researchers.

Keywords: *scientific libraries, historical and cultural heritage, digital resources, research platforms*

Протягом останнього десятиліття українські наукові бібліотеки зазнали значної трансформації, що обумовлено вторгненням РФ на територію суверенної України, особливо після 24 лютого 2022 р. Діяльність наукових бібліотек України подекуди в екстремальних умовах призвела до кардинальних змін у підходах формування стратегії їхнього розвитку, відбулось загальне переформатування ринку знань. Окупація Криму і Донбасу у 2014 р. спричинила втрату значної кількості книжкових фондів, частина фахівців залишилась на окупованих територіях, а частина змушена була переїхати на підконтрольні Україні території. Також значний вплив на діяльність наукових бібліотек мала пандемія коронавірусу, на певний час аудиторія книгозбірень була цілковито виведена у віртуальне середовище. Найбільше руйнівного ефекту науковим бібліотекам було завдано з початку повномасштабного вторгнення: руйнування бібліотек, масова міграція населення (як внутрішня, так і зовнішня), зміни структури і спроможностей видавничого ринку [1, с. 4]. З початку повномасштабного вторгнення, станом на квітень 2026 р., в наслідок війни було зруйновано або пошкоджено 770 бібліотек. Йдеться не лише про втрату книг, це загроза втрати національної пам'яті, культурної спадщини та обмеження доступності до знань [2].

На сучасному етапі розвитку проводиться активна робота щодо розроблення та впровадження стратегії збереження бібліотечних колекцій. Найбільш пріоритетним напрямом визначено оцифрування фондів із створенням єдиного загальнодержавного реєстру культурної спадщини. Результати такого оцифрування технологічно повинні бути децентралізовані та забезпечені резервною копією у хмарних сховищах, що мають високий ступень захисту даних. Найбільш цінні джерела історико-культурної спадщини після оцифрування може бути вилучено з широкого доступу, особливо це стосується регіонів, що є найбільш наближеними до зони бойових дій. Науковці пропонують після введення в цифровий обіг таких джерел застосовувати технології NFT – застосування невзаємозамінних токенів.

Слід звернути увагу на той факт, що оцифрування бібліотечних фондів було розпочато ще до початку військової агресії РФ проти України. Цифрові ресурси органічно доповнюють традиційні бібліотечні фонди, розширюють їх зміст контекстною інформацією. Втім війна і пандемія «простимулювали» стрімкий розвиток дистанційного обслуговування користувачів науковими бібліотеками, подекуди роблячи його основним сервісом біблітек.

Так, наприклад, протягом останніх років Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського реалізувала низку цифрових проєктів, метою яких є інтеграція в єдиному вікні доступу всіх політематичних і мультимедійних ресурсів бібліотеки. Так, наприклад, впроваджені Національною бібліотекою ім. В.І. Вернадського технології бібліотечних порталів знань були реалізовані в реєстрі «Наука України: доступ до знань», в Бібліотечному порталі НАН України LibNAS UA, цифровій платформі підтримки досліджень ResearchUA [1, с. 7].

Негативними наслідками повномасштабного вторгнення є не лише руйнування бібліотечних фондів, а й масова міграція науковців. Людський капітал є вкрай важливим для розвитку знаннєво-орієнтованої економіки.

В сучасних умовах особливого значення набувають з розвитку інформаційної та цифрової обізнаності користувачів. Як свідчить практика, саме на бібліотеки, особливо наукові, вже певний час покладено функції формування інформаційної культури користувачів, прищеплення їм базових навичок користування цифровим середовищем, здатності здійснювати компетентний підбір Інтернет-джерел. До функцій бібліотек також входить спростування фейків, ефективна протидія дезінформації, формування «білих списків» достовірних інформаційних ресурсів. Тобто систематичне представлення користувачу верифікованого наукового знання.

Важливим сегментом діяльності наукових бібліотек є сервіси комплексної підтримки досліджень, що забезпечується розміщення в єдиній точці доступу всієї множини ресурсів, послуг та інструментів для науковців, аналітиків та менеджерів науки. Такі сервіси надають можливість українським науковцям, які через війну є розпорошеними по світу, користуватися всіма перевагами бібліотечного обслуговування з будь-якої точки. Прикладом такого сервісу є «Research UA» [<http://research.nbuv.gov.ua/>]. Дана платформа орієнтована на розвиток електронної дослідницької інфраструктури в Україні та створення всеукраїнського цифрового наукового простору.

Джерела та література

1. Цифрові ресурси наукових бібліотек в умовах війни: науковий реферативний огляд /відп. ред. С.С. Гарагуля. К.: 2024. 259 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/er-0004979.pdf (дата звернення: 23.03.2026).

2. Під час війни РФ зруйнувала або пошкодила 770 бібліотек в Україні. УкрІнформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4042029-pid-cas-vijni-rf-zrujnuvala-abo-poskodila-770-bibliotek-mksk.html> (дата звернення: 22.03.2026).

УДК 351/354

Криськов А., д.істор.наук, проф.; Вальорний Р.; Шулим К.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У 2022–2025 рр.

Анотація. У тезах розглядаються ключові напрями трансформації інформаційної політики України в умовах повномасштабного вторгнення росії. Визначено системні зміни в регулюванні медіапростору, стратегічних комунікаціях та протидії дезінформації.

Ключові слова: інформаційна політика, стратегічні комунікації, медіарегулювання, дезінформація, кібербезпека, інформаційна війна, євроінтеграція.

Kryskov A., D.Sc. (Hist.), Prof.; Valiorni R.; Shulym K.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

MAIN VECTORS OF UKRAINE'S INFORMATION POLICY IN 2022-2025

Annotation. The thesis examine key areas of transformation of Ukraine's information policy in the context of a full-scale russian invasion. Systemic changes in the regulation of the media space, strategic communications and counteraction to disinformation are identified.

Keywords: information policy, strategic communication, regulation of the media space, disinformation, cybersecurity, information war, European integration.

Повномасштабне збройне вторгнення росії 24 лютого 2022 р. стало каталізатором кардинальної переорієнтації державної інформаційної політики України. Інформаційний простір набув статусу повноцінного театру воєнних дій, що зумовило необхідність системних інституційних, правових та комунікаційних перетворень.

Прийняття Закону України «Про медіа» (2022 р.) ознаменувало перехід від фрагментарного регулювання до системної медіаполітики, гармонізованої з директивами ЄС (зокрема AVMS). Введено єдиний реєстр медіасуб'єктів, посилено вимоги до прозорості власності та розширено повноваження Національної ради з питань телебачення і радіомовлення.

Сформовано багаторівневу систему протидії російській дезінформації: блокування понад 200 проросійських інтернет-ресурсів на підставі рішень РНБО, ліквідація мережі телеканалів, пов'язаних із проросійськими олігархічними структурами, координація з